

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

Сучасні напрями зарубіжної психології: методичні рекомендації щодо організації практичних занять студентів з нормативної навчальної дисципліни
«Сучасні напрями зарубіжної психології»

Ужгород-2018

УДК 159.9(4/8) (076)
ББК Ю9(4/8) 273
С38

Синишина В.М. Сучасні напрямки зарубіжної психології: методичні рекомендації щодо організації практичних занять студентів з нормативної навчальної дисципліни «Сучасні напрямки зарубіжної психології». Для студентів спеціальності 053-Психологія денної та заочної форми навчання. - Ужгород, 2018. - с.29.

Методичні рекомендації містить матеріали методичного забезпечення практичних занять з дисципліни «Сучасні напрямки зарубіжної психології» для студентів спеціальності 053-Психологія денної та заочної форми навчання. У методичній розробці систематизовано теоретичні питання, винесені для вивчення на практичному занятті ; дискусійні та проблемні питання, тематика доповідей, повідомлень, що складає зміст самостійної роботи; систематизовано рекомендовану літературу до кожної теми. Методичні матеріали побудовані таким чином, щоб студенти у процесі підготовки до практичних занять, мали змогу поглибити, конкретизувати і систематизувати знання, набуті на лекціях.

Рецензенти: Ярема О. М., доктор психологічних наук, проф. кафедри психології Карпатського університету імені Августина Волошина

Брецько І.І., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Мукачівського державного університету

ЗМІСТ

Вступ.....	
Програма навчальної дисципліни.....	
Зміст практичних занять.....	
Практичне заняття 1. Психологія на перетині XX-XXI століття: основні тенденції. Основи класичного психоаналізу.....	
Практичне заняття 2. Аналітична психологія як напрям у сучасній психології.....	
Практичне заняття 3. Індивідуальна психологія	
Практичне заняття 4.Неофрейдизм - напрям у сучасній психології. Соціальний психоаналіз К. Хорні.....	
Практичне заняття 5. Суть напрямку “біхевіоризм”.....	
Практичне заняття 6. Екзистенційна психологія.....	
Практичне заняття 7. Гуманістична психологія.....	
Практичне заняття 8. Когнітивний напрям у сучасній зарубіжній психології	
Практичне заняття 9. Прикладні аспекти сучасної психології. Транзактний аналіз Е.Берна.....	
Практичне заняття 10. Прикладні аспекти сучасної психології. Гештальт-терапія Ф.Перлза.....	
Розподіл балів, які отримують студенти.....	
Критерії оцінювання.....	
Запитання до іспиту.....	
Рекомендована література.....	

ВСТУП

Дисципліна «Сучасні напрямки зарубіжної психології» на сучасному етапі розвитку освіти набуває все більш актуального значення, оскільки існує тенденція до розширення практичних та прикладних засад науки. Курс саме і спрямований на збагачення і поглиблення психологічних знань майбутнього психолога про напрямки сучасної психології, методи яких покликані бути засобами психологічної допомоги особистостям з психологічними утрудненнями.

Предметом вивчення «Сучасних напрямків зарубіжної психології» є різні напрямки і школи психологічної науки. У процесі вивчення дисципліни аналізуються питання, які розкривають сутність основних принципів та підходів психології, зокрема наукові погляди на психіку, особливості становлення психологічної думки в 20 та 21 століттях, специфіку розвитку психології як самостійної науки в концепціях сучасних психологічних напрямів і шкіл.

Мета дисципліни " Сучасні напрямки зарубіжної психології " : дати уявлення студентам про різнобічність напрямків та шкіл сучасної психологічної науки.

Завдання дисципліни:

- розкрити основні теоретичні положення сучасних напрямів зарубіжної психології;
- визначити внесок їх представників у розвиток психологічної науки.

Вивчивши курс, студенти повинні **знати:**

- основні напрямки сучасної психології;
- наукові положення напрямків сучасної психології;
- засновників цих напрямків ;
- тенденції розвитку різних напрямків сучасної психології;

вміти:

- аналізувати та порівнювати основні психологічні напрями, школи та течії сучасності.
- визначати основні ідеї напрямків, аналізуючи твори науковців-психологів;
- визначити приналежність певних поглядів, теорій до того чи іншого напрямку психологічної думки;
- використовувати деякі з технік різних напрямків та шкіл.

Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Сучасних напрямків зарубіжної психології» містять плани практичних занять, в процесі підготовки до яких студенти мають засвоїти на основі наукового підходу цілісну систему знань з

проблематики розвитку напрямків у психології, що буде передумовою підготовки до професійного становлення і зростання .

Методичні вказівки укладено у вигляді окремих завдань для підготовки до практичного заняття: теоретичних питань та завдань для самостійного опрацювання , що включають питання для самостійного вивчення та колективного обговорення та повідомлень за обраною темою.

Матеріал, який винесено на опрацювання студентам , є не лише лекційним , він також містить інформацію із додаткової літератури; проблемні питання сформульовані таким чином , щоб надати можливості студентам використовувати дані методичні вказівки не тільки у процесі підготовки до теоретичних питань курсу , а й під час творчої самостійної роботи . Практичні заняття , планування яких викладено у методичних рекомендаціях , активізують пізнавальну діяльність студентів, закріплюють теоретичні знання і сприяють формуванню в них вмінь і навичок практичного використання сучасних методів різних напрямків психології.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Основні напрями психології (психоаналіз, біхевіоризм, когнітивна психологія).

Тема 1. Психологія на перетині XX-XXI століття: основні тенденції. Основи класичного психоаналізу. Історія виникнення психоаналізу . Основи класичного психоаналізу Історія виникнення психоаналізу. Внесок З. Фрейда у заснування психодинамічної теорії. Принципи та методи психоаналізу. Свідомі та несвідомі аспекти особистості. Структура особистості за З. Фрейдом. Поняття про інстинкти. Ерос і Танатос. З. Фрейд про виникнення тривоги та неврозу. Захисні механізми психіки. А. Фрейд про механізми психологічного захисту (поняття захисного механізму, опис основних захисних механізмів: витіснення, заперечення, раціоналізація, ізоляція, регресія, реактивне утворення, проекція, сублімація). Критичний аналіз науковців теорії З. Фрейда.

Тема 2. Аналітична психологія як напрям у сучасній психології. Психоаналіз К. Юнга .Аналітична психологія К. Юнга. Структура особистості за К. Юнгом. Вчення про колективне несвідоме. Архетипи. Типи особистості за К. Юнгом: екстраверти та інтроверти.

Тема 3. Індивідуальна психологія . Компенсація, гіперкомпенсація та почуття неповноцінності у теорії **А. Адлера**. Стиль життя. Творча сила “Я”. А. Адлер про порядок народження або про різницю між старшими, середніми та молодшими дітьми у сім’ї. Вплив теорії А. Адлера на подальший розвиток психології.

Тема 4. Неофрейдизм - напрям у сучасній психології. Соціальний психоаналіз К. Хорні. Поняття про базальне почуття тривоги. Три групи невротичних потреб. Ідеалізована самооцінка. Соціокультурна психологія К.Хорні (вплив соціуму на особистість, поняття базової тривоги, причини неврозів, десять невротичних потреб, поняття «реальне Я», основні стратегії компенсації базової тривоги: орієнтація на людей, проти людей, від людей.

Тема 5. Суть напрямку “біхевіоризм”. Психологічні закономірності, що керують поведінкою особистості. Експерименти біхевіористів. Соціально-когнітивний «крес» у біхевіоризмі Соціально-когнітивна теорія А.Бандури. Звернення до когнітивних та соціальних чинників у вивченні поведінки людини. Поняття опосередкованого підкріплення. Дослідження моделей для наслідування. Теорія соціального навчання

Дж.Роттера. Прогноз поведінки людини у складних ситуаціях (основні перемінні): потенціал поведінки, очікування, цінність підкріплення та психологічна ситуація. Основна формула прогнозу поведінки в специфічній ситуації: потенціал поведінки = очікування + цінність підкріплення. Основна формула прогнозу поведінки у повсякденних ситуаціях: потенціал потреби = свобода діяльності + цінність потреби. Поняття локусу контролю. Характеристики людей з внутрішнім та зовнішнім локусом контролю. Л.Берковиц: вивчення агресії.

Тема 6. Екзистенційна психологія Сутність екзистенційної психології. Філософські джерела екзистенційної психології. Основні поняття екзистенційної психотерапії: зустріч, досвід, переживання, аутентичність, самоактуалізація, цінність, буття, життєвий світ, життєва ситуація.. Психотехніки в екзистенційній парадигмі. Логотерапія В. Франкла. В. Франкл про пошуки сенсу життя.

Смисл життя, свобода та відповідальність особистості у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла. Основні напрями: 1. Вчення про прагнення до значення життя. Пошук значення життя. 2. Вчення про значення життя. 3. Вчення про свободу волі. Загальна характеристика екзистенційної психології. Основні питання екзистенційної психології – страх смерті, сенс життя і віри в Бога, самотності, відповідальності. Поняття буття-у-світі та небуття. Причини неврозів.

Модуль 2.

Змістовий модуль 2. Гуманістично-орієнтовані напрями. Психологія близького зарубіжжя.

Тема 7. Гуманістична психологія. Причини та джерела виникнення гуманістичної психології. Гуманістична психологія як третя сила. Основні принципи гуманістичної психології. Витоки гуманістичної психології. Природа гуманістичної психології. А. Маслоу — “духовний батько гуманістичної психології”. Ієрархія мотивів. Поняття про самоактуалізацію. Характеристика людини, що досягла самоактуалізації. К. Роджерс та його внесок у розвиток гуманістичної психології. Поняття про позитивну увагу. Тріада Роджерса.

Тема 8. Когнітивний напрям у сучасній зарубіжній психології. Загальна характеристика когнітивного напрямку у психології. АВС-модель. Метафора комп'ютера до вивчення когнітивних процесів людини. Теорія особистісних конструктів Дж.Келлі. Конструктивний альтернативізм. Людина як дослідник. Поняття особистісного конструкту. Формування конструкту. Властивості конструкту. Типи особистостей: когнітивно складні

та когнітивно прості. Дослідження проблем мовної комунікації, зростання інтересу до вивчення когнітивних процесів Дж.Міллером. Створення Центру когнітивних досліджень. Вивчення впливу інформації ззовні та когнітивних схем індивіда на реагування на нові ситуації . Когнітивно-афективна теорія особистості. Раціонально-емотивна теорія А.Елліса. Поняття про раціональні та ірраціональні переконання. Два види розладів: розлади Его та розлади комфорту. Критерії психічного здоров'я. «Кодекс» невротика. Когнітивна теорія А.Бека. основне завдання когнітивної терапії. Принцип самопомоги та віра у ресурси людини як основа терапії Бека.

Тема 9. Прикладні аспекти сучасної психології. Транзактний аналіз Е.Берна. Транзактний аналіз Е. Берна. Структура особистості за Е. Берном. Сценарний аналіз. Поняття про его-стани (Батько, Дорослий Дитина). Поняття про транзакції: перехресні, паралельні, приховані. Поняття гри. Поняття сімейного сценарію.

Тема 10. Прикладні аспекти сучасної психології. Гештальт-терапія Ф.Перлза. Передумови виникнення напряму гештальтпсихології. Основні поняття: гештальт, цілісність, фігура і фон, принцип «тут і тепер», зосередження на відчуттях, контакт, границі тощо. Основні ідеї НЛП. Поняття НЛП.

Трансперсональна психологія. Трансперсональна психологія як модель людської душі, у якій визнано значущість духовного і космічного виміру і можливостей для еволюції свідомості. Трансперсональний підхід до розуміння сутності людини С.Грофа.

Внесок у розвиток психології ХХ ст. вітчизняними вченими (Л. С. Виготський , Л. Я. Леонтьєв , А. Р. Лурія і Я. Я. Гальперін). Стратегія життя як ставлення до проблеми. Вчинок. Стратегія поведінки як стратегія вчинку.

Зміст практичних занять

Практичне заняття 1.

Тема : Психологія на перетині ХХ-ХХІ століття: основні тенденції. Основи класичного психоаналізу.

Мета: освоїти основні поняття класичного психоаналізу .

Теоретичні питання:

1. Історія виникнення психоаналізу .
2. Основи класичного психоаналізу .
- 4.Внесок З. Фрейда у заснування психодинамічної теорії.
- 5.Принципи та методи психоаналізу. З. Фрейд про виникнення тривоги та неврозу.
- 6.Свідомі та несвідомі аспекти особистості.
7. Структура особистості за З. Фрейдом.

8. Поняття про інстинкти. Ерос і Танатос. Захисні механізми психіки. А. Фрейд про механізми психологічного захисту (поняття захисного механізму, опис основних захисних механізмів: витіснення, заперечення, раціоналізація, ізоляція, регресія, реактивне утворення, проекція, сублімація).

Питання для самостійного опрацювання :

- Чи погоджуєтесь ви з З. Фрейдом, що статевий інстинкт і агресія –два головних мотива, які лежать в основі поведінки особистості?
- Як ви гадаєте, які психологічні захисти ви застосовуєте і чи можна їх назвати деструктивними (конструктивними).

Тематика повідомлень (рефератів).

1. Причини та наслідки кризи психології у 20–30-х роках ХХ ст.
2. Переорієнтація психологічних досліджень та виникнення нових напрямів психології у середині ХХ ст.
3. Пансексуалізм психоаналізу З.Фрейда.
4. Анна Фрейд та її внесок у дитячий психоаналіз.
5. Критика пансексуалізму З.Фрейда.

Рекомендована література:

- 1.Гуревич П.С.Психоанализ.Т.1. Фрейдизм и неофрейдизм:Учебник для магистров /П.С.Гуревич.-М.: Юрайт ,2013.-531с.
- 2.Роменець В.А. Історія психології 19 – початку 20 століття / В.А. Роменець. – К. : Вища шк., 1995. — 614 с.
- 3.Роменець В.А. Історія психології / В.А. Роменець. – К. : Вища шк. Головне вид-во, 1978. — 440 с..
- 4.Роменець В.А. Історія психології епохи ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. — К. : Либідь, 1998. — 992 с.
- 5.Фрейд З.Психопаталогия обыденной жизни. Толкование сновидений.Пять лекций о психоанализе /З.Фрейд.-М.:Эксмо,2015.-608с.
- 6.Шульц Д. История современной психологии / Д. Шульц, С.Є. Шульц. – СПб: Евразия, 1998. -335 с.

Практичне заняття 2.

Тема : Аналітична психологія як напрям у сучасній психології.

Мета: освоїти основні поняття аналітичної психології.

Теоретичні питання:

1. Аналітична психологія К. Юнга.
2. Структура особистості за К. Юнгом.
3. Вчення про колективне несвідоме. Архетипи.
4. Типи особистості за К. Юнгом: екстраверти та інтроверти.
5. Причини розходжень у розумінні підсвідомого З.Фрейдом та К. Юнгом.

Питання для самостійного опрацювання :

1. Дайте визначення аналітичної психології. Розмежуйте поняття “психоаналізу” та “аналітичної психології”.

Тематика повідомлень (рефератів).

- Теоретичні основи класичного психоаналізу та аналітичної психології .
- К. Юнг як засновник аналітичної психології..
- Тенденції розвитку напрямків сучасної психології.

Рекомендована література:

1. Нойманн Э. Великая Мать: глубинная психология и психоанализ/Э. Нойманн.- М.: КДУ, 2012.- 410с.
2. Роменець В.А. Історія психології 19 – початку 20 століття / В.А. Роменець. – К. : Вища шк., 1995. — 614 с.
3. Роменець В.А. Історія психології / В.А. Роменець. – К. : Вища шк. Головне вид-во, 1978. — 440 с..
4. Роменець В.А. Історія психології епохи ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. — К. : Либідь, 1998. — 992 с.
5. Самуэлс Э. Юнг и постюнгианцы. Глубинная психология и психоанализ/Э. Самуэлс.- М.: КДУ, 2012.- 408с.

6. Шульц Д. История современной психологии / Д. Шульц, С.С. Шульц. – СПб: Евразия, 1998. -335 с.

Практичне заняття 3.

Тема : Індивідуальна психологія .

Мета: освоїти основні поняття напряму індивідуальної психології.

Теоретичні питання:

1. Почуття неповноцінності та компенсація.
2. Причини комплексу неповноцінності.
3. Неповноцінність особистості та шлях до влади над людьми.
4. Типи особистості у розумінні А.Адлера.
5. Порядок народження та його вплив на формування характеру.
6. Невроз у концепціях А.Адлера і його лікування .

Питання для самостійного опрацювання :

- Чи погоджуєтесь ви з твердженням Адлера що почуття неповноцінності в дитячому віці грає важливу роль в житті людей .Чи можете ви для прикладу назвати ваші успіхи чи здобутки на теперішній час, які можливо , супроводжуються переживаннями неповноцінності з дитинства?
- В чому відмінності лікування маніакально-депресивних розладів, неврозів та інших психо-емоційних розладів у Адлера і Фрейда?

Тематика повідомлень (рефератів).

- Критика сутності та змісту індивідуальної психології А. Адлера.
- Вклад напряму індивідуальної психології у розвиток психології.
- Роль порядку народження у формування самооцінки особистості.
- Мотивація до влади у концепції індивідуальної психології А. Адлера.

Рекомендована література:

1. А.Адлер. Лекции по аналитической психологии. /Адлер А. -М.:Ваклер,1994.-282с.

2. Ждан А.Н. История психологии от античности до наших дней / А.Н. Ждан. – М., 1990.

3. Изучение традиций и научных школ в истории советской психологии / [под ред. Ждан А.Н.]. – М., 1988.

4.История психологии. Хрестоматия / [под ред. Гальперина П.Я.]. - Екатеринбург: Деловая книга, 1999.

5.Марцинковская Т.Д. История психологии / Т.Д. Марцинковская. – М., Просвещение, 2001.

Практичне заняття 4.

Тема : Неофрейдизм як напрям у сучасній психології . Соціальний психоаналіз К. Хорні.

Мета: освоїти основні поняття напряму соціального психоаналізу К. Хорн .

Теоретичні питання:

- 1.Соціальний психоаналіз К. Хорні.
2. Поняття про базальне почуття тривоги.
3. Три групи невротичних потреб.
4. Ідеалізована самооцінка.
- 5.Орієнтація на людей від людей і проти людей.

Питання для самостійного опрацювання :

- Який тип батьківських відносин відповідно теорії Хорні лежить в основі незадоволеного базового почуття безпеки ?
- Поясніть відмінність між здоровою та невротичною особистістю(за теорією Хорні).
- Що лежить в основі трактування тривоги різними науковцями-Фрейд, Юнг, К.Хорні . Відмінність у підходах вчених.

Тематика повідомлень (рефератів).

- Внесок книги К.Хорні ‘’Невротична особистість’’ у розвиток неофрейдизму.
- Вплив подій раннього дитинства на формування структури особистості дорослого.
- Поведінкові типи у концепції К.Хорні.

Рекомендована література:

1. Петровский А.В. История и теория психологии / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. - Ростов н/д: Феникс, 1996.
2. Роменець В.А. Історія психології епохи ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. – К., 1998.
3. Хорни К. Нквротическая личность нашего времени / К. Хорни .-Самоанализ .-М.: Прогресс,1993.-480с.
4. Якунин В.А. История психологии / В.А. Якунин. - СПб, 1998.
5. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ столетии / М.Г. Ярошевский. – М., 1996.

Практичне заняття 5.

Тема : Суть напрямку “біхевіоризм”.

Мета: освоїти основні поняття напрямку біхевіоризм .

Теоретичні питання:

- 1.Психологічні закономірності, що керують поведінкою особистості.
- 2.Експерименти біхевіористів.
- 3.Соціально-когнітивна теорія А.Бандури.
- 4.Теорія соціального навчіння Дж.Роттера. Локус-контроль .
- 5.Прогноз поведінки людини у складних ситуаціях (основні перемінні): потенціал поведінки, очікування, цінність підкріплення та психологічна ситуація.

Питання для самостійного опрацювання:

- Опишіть деякі навички, які у вас виробилися через опосередковане підкріплення.
- Як ви вважаєте , якщо людина буде весь час дивитись телепередачі з епізодами насильства , чи виробиться у неї агресивна поведінка. Відповідаючи , використовуйте концепцію біхевіористів.

Тематика повідомлень (рефератів).

- Трагування природи агресії в сучасному біхевіоризмі і психоаналізі.
- Спільність та відмінність у сучасного біхевіоризму з сучасною когнітивно-поведінковою психотерапією .
- Джон Роттер : поняття локус –контролю та екстернальності-інтернальності у концепції вченого.

Рекомендована література:

1. Петровский А.В. История и теория психологии / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. - Ростов н/д: Феникс, 1996.
2. Роменець В.А. Історія психології 19 – початку 20 століття / В.А. Роменець. – К., 1995.   Роменець В.А. Історія психології / В.А. Роменець. – К., 1978.
3. Ярошевский М.Г. История психологии от античности до середины XX в. / М.Г. Ярошевский. – М.: Academia, 1996.

Практичне заняття 6.

Тема : Екзистенційна психологія.

Мета: освоїти основні поняття екзистенційної психології.

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика екзистенційної психології.
2. Логотерапія В. Франкла.
3. В. Франкл про пошуки сенсу життя.
4. Смысл життя, свобода та відповідальність особистості у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла.
5. Основні напрями «логотерапії» Віктора Еміля Франкла.
  - Пошук значення життя.
  - Вчення про значення життя.
  - Вчення про свободу волі.
  - Основні питання екзистенційної психології – страх смерті, сенс життя і віри в Бога, самотності, відповідальності
6. Причини неврозів.

Питання для самостійного опрацювання:

Реферування книги: Віктор Франкл “Сказати життю Так”, “Психолог в концтаборі”.

- Які основні ідеї життя почерпнув Франкл у концтаборі.
- Що ви знаєте про біографію Франкла .
- Які основні ідеї вищевказаних книг ?
- Розробити дві екзистенційні техніки або запитання людині з екзистенційними проблемами.

Тематика повідомлень (рефератів).

- Відмінність трактування природи свободи у Віктора Франкла та інших психологів (за вибором) .
- Пошук сенсу життя у теорії Віктора Франкла.
- Вчення про значення гідності у теорії Віктора Франкла.
- Вчення про свободу волі у теорії Віктора Франкла.
- Страх смерті, сенс життя і віри в Бога, самотності, відповідальності у теорії Віктора Франкла.

Рекомендована література:

1. Изучение традиций и научных школ в истории советской психологии / [под ред. Ждан А.Н.]. – М., 1988.
2. История психологии. Хрестоматия / [под ред. Гальперина П.Я.]. - Екатеринбург: Деловая книга, 1999.
3. Марцинковская Т.Д. История психологии / Т.Д. Марцинковская. – М., 2001.
4. Франкл В. Человек в поисках смысла / В Франкл . -М.: 1990.-286с.

Практичне заняття 7.

Тема : Гуманістична психологія

Мета: освоїти основні поняття гуманістичної психології.

Теоретичні питання:

1. Гуманістично-орієнтований напрям у психології.
2. Причини та джерела виникнення гуманістичної психології.

3. Основні принципи гуманістичної психології.
4. А. Маслоу — “духовний батько гуманістичної психології”.
5. Ієрархія мотивів.
6. Поняття про самоактуалізацію. К. Роджерс та його внесок у розвиток гуманістичної психології.
7. Тріада Роджерса.

Питання для самостійного опрацювання:

- Охарактеризуйте людину, що досягла самоактуалізації.
- Чи вважаєте ви Роджера засновником клієнтцентрованої терапії? Чому Роджерса варто називати гуманістом?

Тематика повідомлень (рефератів).

- Теорія мотивації у концепції А.Маслоу.
- Суть самореалізації особистості. Зовнішня і внутрішня самореалізація.
- Негативні наслідки зовнішньої самореалізації.

Рекомендована література:

1. Изучение традиций и научных школ в истории советской психологии / [под ред. Ждан А.Н.]. – М., 1988.
2. История психологии. Хрестоматия / [под ред. Гальперина П.Я.]. - Екатеринбург: Деловая книга, 1999.
3. Роджерс К. Клиентцентрированная психотерапия / К. Роджерс. – М., 2000.
4. Рубинштейн С.Л. Принципы и пути развития психологии / С.Л. Рубинштейн. – М., 1959.
5. Степанов С.С. Психология в лицах: [творч. биогр. замечат. ученых, определивших направления развития соврем. психологии] / С.С. Степанов. - М.: ЭКСМО-пресс, 2001.

Практичне заняття 8.

Тема : Когнітивний напрям у сучасній зарубіжній психології

Мета: освоїти основні поняття когнітивного напрямку.

Теоретичні питання:

1. Загальна характеристика когнітивного напрямку у психології.
2. АВС-модель. Метафора комп'ютера до вивчення когнітивних процесів людини.
3. Теорія особистісних конструктів Дж.Келлі.
4. Поняття особистісного конструкту. Формування конструкту. Властивості конструкту. Типи особистостей: когнітивно складні та когнітивно прості.

Питання для самостійного опрацювання:

- Чи може поняття «система конденсованого досвіду» С. Гроффа використовуватись у психотерапевтичній практиці?
- Порівняйте структуру особистості за Асаджіолі та структурну модель психіки за З. Фрейдом.

Тематика повідомлень (рефератів).

- А.Елліс- засновник раціонально-емотивної теорії.
- Поняття раціональних та ірраціональних переконань у теорії А.Елліса.
- Два види розладів: розлади Его та розлади комфорту в теорії А.Бека.
- Когнітивна теорія А.Бека.
- Принцип самопомоги та віра у ресурси людини як основа терапії Бека.

Рекомендована література:

1. Ярошевский М.Г. История психологии от античности до середины XX в. / М.Г. Ярошевский. – М.: Academia, 1996.
2. Ярошевский М.Г. Краткий курс истории психологии / М.Г. Ярошевский. - М.: Междунар. пед. акад., 1995. 24.
3. Ярошевский М.Г. Развитие и современное состояние зарубежной психологии / М.Г. Ярошевский, Л.И. Анциферова. – М., 1974.

Практичне заняття 9 .

Тема : Прикладні аспекти сучасної психології. Транзактний аналіз Е.Берна.

Мета: освоїти основні поняття транзактного аналізу Е.Берна.

Теоретичні питання:

- 1.Поняття про его-стани (Батько, Дорослий Дитина).
- 2.Поняття про транзакції: перехресні, паралельні, приховані.
- 3.Поняття гри.
- 4.Поняття сімейного сценарію.

Питання для самостійного опрацювання:

- Визначіть тип взаємодії . Обгрунтуйте думку.
чоловік -жінці
— де моя сорочка? (стимул)
— вічно я у тебе у всьому виновата (реакція)
—я, що, повинна слідкувати за твоїми речами , сам уже не маленький (реакція).

Наведіть два приклади з власного життя нахталт вищевказаної ситуації.

- **Реферування книги**

Ерік Берн «Ігри, в які грають люди».

Визначити основні ідеї автора.

Тематика повідомлень (рефератів).

- Роль гри у становленні зрілої особистості.
- Роль сімейного сценарію у формуванні особистісних стосунків.
- Поняття про его-стани (Батько, Дорослий, Дитина).
- Розвиток транзактного аналізу в умовах вітчизняної психології.

Рекомендована література:

1. Берн Э. Игры , в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений.Перевод с англ.-М.:Прогресс ,1988.-238с.
2. Нариси з історії вітчизняної психології кінця 19 і початку 20 ст. / [за ред. Костюка Г.С.]. - К., 1959.
3. История психологии. Хрестоматия / [под ред. Гальперина П.Я.]. - Екатеринбург: Деловая книга, 1999.

4. Роменець В.А. Історія психології / В.А. Роменець. – К., 1978.
5. 16. Роменець В.А. Історія психології епохи ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. – К., 1998.

Практичне заняття 10.

Тема: Прикладні аспекти сучасної психології. Гештальт-терапія Ф.Перлза.

Мета: озброїти студентів науковими знаннями про сучасні напрямки гештальт-терапії , НЛП , позитивної психотерапії.

Теоретичні питання:

1. Передумови виникнення гештальт-терапії Ф.Перлза.
2. Основні поняття: гештальт, цілісність, фігура і фон, принцип «тут і тепер», зосередження на відчуттях, контакт, границі тощо.
3. Основи позитивної психотерапії Н.Пезешкіана. Поняття позитуму.
4. Поняття НЛП. Основні ідеї НЛП: гармонія і узгодженість, гнучкість, вибір, відкритість і толерантність, орієнтація на результат, точність, позитивне бачення світу.
5. Трансперсональна психологія. Трансперсональна психологія як модель людської душі. Трансперсональний підхід до розуміння сутності людини С.Грофа.
6. Внесок у розвиток психології ХХ ст. вітчизняними вченими (Л. С. Виготський , Л. Я. Леонтьєв , А. Р. Лурія і Я. Я. Гальперін). Стратегія життя як ставлення до проблеми. Вчинок. Стратегія поведінки як стратегія вчинку.

Питання для самостійного опрацювання:

- Гештальттерапія. Вправи щодо роботи з емоціями (підібрати 5 вправ) і представити їх на обговорення.
- Назвіть принципи символдрами.

Тематика повідомлень (рефератів).

- Гештальт-принципи організації сприймання.
- Поняття моделей комунікації :основна ідея НЛП.
- Три принципи позитивної психотерапії: надії, балансу самодопомоги.

- Погляд на природу людини у крос-культурному підході.
- Поняття актуальних та базових здібностей. Позитивна інтерпретація.
- С.Гроф: легалізація ЛСД
- Л. С. Виготський , Л. Я. Леонтьєв , А. Р. Лурія і Я. Я. Гальперін- внесок вчених у розвиток психології ХХ ст. вітчизняними вченими

Рекомендована література:

1. История психологии. Хрестоматия / [под ред. Гальперина П.Я.]. - Екатеринбург: Деловая книга, 1999.
2. Роменець В.А. Історія психології / В.А. Роменець. – К., 1978.
3. Роменець В.А. Історія психології епохи ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. – К., 1998.
4. Шульц Д. История современной психологии / Д. Шульц, С.Є. Шульц. – СПб: Евразия, 1998.
5. Якунин В.А. История психологии / В.А. Якунин. - СПб, 1998.

Розподіл балів, які отримують студенти
Змістові модулі оцінюються наступним чином:

Модульна контрольна робота	Оцінка за роботу на практичних заняттях	Самостійна та індивідуальна робота студента	Всього
50 балів	30 балів	20 балів	100 балів

Поточне тестування та самостійна робота											Модульна контрольна робота	Сума		
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		50	100	
	Модуль1						Модуль2							
практичні	5	5	5	5	5	5	7	7	8	8				
самост.	2	2	1	1	2	2	2	2	3	3				
індивід.						10				10				
всього	7	7	6	6	7	17	9	9	11	21				

Примітка : Оцінювання представлено по темам двох змістовних модулів

Критерії оцінювання

Бали	Критерії оцінювання
0	Має фрагментарну уяву про психолого-педагогічну термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу над ситуаційною задачею без грубих помилок, на які не звертає уваги.
1	Студентом в цілому дана правильна відповідь на поставлене запитання. Проте він не зміг переконливо аргументувати її, помилився у використанні понятійного апарату, виявив низький рівень знання відповідних літературних першоджерел. Самостійно відтворює головні положення викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Знає основні психолого-педагогічні терміни. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань в вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки, які при допомозі здатен виправити. Повністю відсутнє знайомство з інформацією що викладена в додатковій літературі.
2	Повністю відтворює інформацію що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою та довідниковою літературою. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані вміння може використовувати у стандартних ситуаціях, які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отриманні при вивченні інших дисциплін.
3	На основі оволодіння матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, під керівництвом викладача вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про суїцидальні явища. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Здатен контролювати свою діяльність. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі. Знайомий з психолого-педагогічними періодичними виданнями поточного року.

4	<p>Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно приміняти у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної літератури з предмету. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни виконував реферати, передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку щодо ситуаційних задач чи кейсів.</p>
5	<p>Студентом дана правильна і вичерпна відповідь на поставлене запитання. При цьому виявлено високий рівень володіння понятійним апаратом, знання першоджерел. На основі досконалого знання матеріалу предмету студент набув знання, вміння та навички використовує при рішенні нестандартних ситуаційних задач. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, орієнтується у періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної роботи.</p>

Запитання до заліку

1. Історія виникнення психоаналізу .
2. Основи класичного психоаналізу .
3. Внесок З. Фрейда у заснування психодинамічної теорії.
4. Принципи та методи психоаналізу.
5. Свідомі та несвідомі аспекти особистості.
6. Структура особистості за З. Фрейдом.
7. Поняття про інстинкти. Ерос і Танатос.
8. Фрейд про виникнення тривоги та неврозу.
9. Захисні механізми психіки. А. Фрейд про механізми психологічного захисту.
10. Аналітична психологія К. Юнга.
11. Структура особистості за К. Юнгом.
12. Вчення про колективне несвідоме.
13. Архетипи.
14. Типи особистості за К. Юнгом: екстраверти та інтроверти.

15. Причини розходжень у розумінні підсвідомого З.Фрейдом та К. Юнгом.
16. Почуття неповноцінності та компенсація.
17. Причини комплексу неповноцінності.
18. Неповноцінність особистості та шлях до влади над людьми.
19. Типи особистості у розумінні А.Адлера.
20. Порядок народження та його вплив на формування характеру.
21. Невроз у концепціях А.Адлера і його лікування .
22. Соціальний психоаналіз К. Хорні.
23. Поняття про базальне почуття тривоги.
24. Три групи невротичних потреб.
25. Ідеалізована самооцінка.
26. Орієнтація на людей від людей і проти людей.
27. Психологічні закономірності, що керують поведінкою особистості.
28. Експерименти біхевіористів .
29. Соціально-когнітивна теорія А.Бандури.
30. Теорія соціального наочіння Дж.Роттера. Локус-контроль .
31. Прогноз поведінки людини у складних ситуаціях (основні перемінні): потенціал поведінки, очікування, цінність підкріплення та психологічна ситуація.
32. Загальна характеристика екзистенційної психології.
33. Логотерапія В. Франкла.
- 34.** В. Франкл про пошуки сенсу життя.
35. Смысл життя, свобода та відповідальність особистості у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла.
36. Основні напрями «логотерапії» Віктора Еміля Франкла
37. Пошук значення життя у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла.
38. Вчення про значення життя у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла..
39. Вчення про свободу волі у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла..
40. Основні питання екзистенційної психології – страх смерті, сенс життя і віри в Бога, самотності, відповідальності у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла..
41. Причини неврозів у «логотерапії» Віктора Еміля Франкла..
42. Гуманістично-орієнтований напрям у психології.
43. Причини та джерела виникнення гуманістичної психології.
44. Основні принципи гуманістичної психології.
45. А. Маслоу — “духовний батько гуманістичної психології”.
46. Ієрархія мотивів.

47. Поняття про самоактуалізацію. К. Роджерс та його внесок у розвиток гуманістичної психології.
48. Тріада Роджерса.
49. Загальна характеристика когнітивного напрямку у психології.
50. Модель ABC у когнітивному напрямку психології.
51. ABC-модель. Метафора комп'ютера до вивчення когнітивних процесів людини.
52. Теорія особистісних конструктів Дж.Келлі.
53. Поняття особистісного конструкту. Формування конструкту. Властивості конструкту.
54. Типи особистостей: когнітивно складні та когнітивно прості.
55. Поняття про его-стани (Батько, Дорослий Дитина).
56. Поняття про транзакції: перехресні, паралельні, приховані.
57. Поняття гри у концепції Берна Е..
58. Поняття сімейного сценарію у концепції Берна Е.
59. Передумови виникнення гештальт-терапії Ф.Перлза.
60. Основні поняття: гештальт, цілісність, фігура і фон, принцип «тут і тепер», зосередження на відчуттях, контакт, границі тощо.
61. Основи позитивної психотерапії Н.Пезешкіана. Поняття позитуму.
62. Використання метафор у НЛП .
63. Поняття НЛП. Основні ідеї НЛП: гармонія і узгодженість, гнучкість, вибір, відкритість і толерантність, орієнтація на результат, точність, позитивне бачення світу.

Рекомендована література

Базова

1. Ждан А.Н. История психологии от античности до наших дней / А.Н. Ждан. – М.: Наука, 1990. -323с.
2. Изучение традиций и научных школ в истории советской психологии / [под ред. Ждан А.Н.]. – М. :Смысл ,1988. -235с.
- 3 Марцинковская Т.Д. История психологии / Т.Д. Марцинковская. – М.:Просвещение , 2001. -320с.
- 4 Нариси з історії вітчизняної психології (17 – 18 ст.) / [за ред. Костюка Г.С.]. – К. : Педагогика, 1959. -265с.

- 5 Нариси з історії вітчизняної психології кінця 19 і початку 20 ст. / [за ред. Костюка Г.С.]. - К.: Педагогіка, 1959. -300с.
- 6 Нариси з історії вітчизняної психології 19 ст.: у 2 ч. / [за ред. Костюка Г.С.]. – К.,Рад школа 1955.
- 7.Петровский А.В. История советской психологии. Формирование основ психологической науки / А.В. Петровский. – М.: Наука, 1962.-260 с.
9. Петровский А.В. История и теория психологии / А.В. Петровский, М.Г. Ярошевский. - Ростов н/д: Феникс, 1996.-421с.
14. Роменець В.А. Історія психології 19 – початку 20 століття / В.А. Роменець. – К.,Вища школа ,1995.-336с.
15. Роменець В.А. Історія психології / В.А. Роменець. – К., Вища школа1978.
16. Роменець В.А. Історія психології епохи ХХ століття / В.А. Роменець, І.П. Маноха. – К.: Вища школа , 1998.
17. Шульц Д. История современной психологии / Д. Шульц, С.С. Шульц. – СПб: Евразия, 1998.-332с.
18. Якунин В.А. История психологии / В.А. Якунин. - СПб, Прогресс, 1998. – 438с.
19. Ярошевский М.Г. История психологии / М.Г. Ярошевский. – М.: Ювента,1985.-257с.
20. Ярошевский М.Г. Психология в ХХ столетии / М.Г. Ярошевский. – М.:Ювента, 1996.
21. Ярошевский М.Г. Введение в историю психологии / М.Г. Ярошевский. - М.: РОУ, 1994.
22. Ярошевский М.Г. История психологии от античности до середины ХХ в. / М.Г. Ярошевский. – М.: Academia, 1996.-335с.
23. Ярошевский М.Г. Краткий курс истории психологии / М.Г. Ярошевский. - М.: Междунар. пед. акад., 1995.
24. Ярошевский М.Г. Развитие и современное состояние зарубежной психологии / М.Г. Ярошевский, Л.И. Анциферова. – М., Ювента 1974.- 275с.

Додаткова

1. А.Адлер.Лекции по аналитической психологии / А Адлер. - М.:Ваклер,1994.-282с.
2. Берн Э. Игры , в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений.Перевод с англ.-М.: Прогресс , 1988.-238с.
3. Бехтерев В.М. Объективная психология / В.М. Бехтерев. – М.: ЭКСМО-пресс 1991.- 254с.
4. Вундт В. Проблемы психологии народов / В. Вундт. - СПб.:Наука 2001.-348с.

5. Гроф С. Области человеческого бессознательного / С. Гроф. – М.: Просвещение 1993. -380с.
6. Гуревич П.С. Психоанализ. Т.1. Фрейдизм и неопрейдизм: Учебник для магистров / П.С. Гуревич. - М.: Юрайт, 2013. -531с.
7. История психологии. Период открытого кризиса (начало 10-х – середина 30-х гг. XX в.): [тексты. под. ред. Гальперина П.Я., Ждан А.Н.]. – М.: Издательство МГУ, 1992.
8. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность / А.Н. Леонтьев. – М.: Эко 1975. - 354с.
9. Лурия А.Р. Маленькая книжка о большой памяти / А.Р. Лурия. - М.: Academia, 1966.
10. Нойманн Э. Великая Мать: глубинная психология и психоанализ / Э. Нойманн. - М.: КДУ, 2012. -410с.
11. Петровский А.В. Психология в России в XX в. / А.В. Петровский. – М.: Издательство УРАО, 2000. -300с.
12. Роджерс К. Клиентцентрированная психотерапия / К. Роджерс. – М.: Academia, 2000.
13. Рубинштейн С.Л. Принципы и пути развития психологии / С.Л. Рубинштейн. – М.: Academia, 1959. -420с.
14. Самуэлс Э. Юнг и постюнгианцы. Глубинная психология и психоанализ / Э. Самуэлс. - М.: КДУ, 2012. - 408с.
15. Степанов С.С. Психология в лицах: [творч. биогр. замечат. ученых, определивших направления развития соврем. психологии] / С.С. Степанов. - М.: ЭКСМО-пресс, 2001.
16. Франкл В. Человек в поисках смысла / В Франкл . -М.: 1990. -286с.
17. Фрейд З. Психопатология обыденной жизни. Толкование сновидений. Пять лекций о психоанализе / З. Фрейд. -М.: Эксмо, 2015. -608с.
18. Хорни К. Невротическая личность нашего времени / К. Хорни . - М.: Прогресс, 1993. -480с.